

Sivistysvaliokunnalle

Viite: Asiantuntijapyyntö 22.2.2022

Asia: eduskunnan sivistysvaliokunta pyytää kirjallista asiantuntijalausuntoanne seuraavasta asiasta: HE 19/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua otsikossa mainittuun hallituksen esitykseen liittyen ja lausuu kunnioittaen seuraavaa:

OSKU pitää esitettyjä muutoksia tärkeinä ja opiskelijoiden etua huomioivina. Haluamme kuitenkin varmistaa, että yhteisöllisessä opiskeluhoollon ryhmässä kuuluu vahvasti opiskelijoiden ääni ja ajatukset sekä tietosuoja koskevat muutokset parantavat aidosti opiskelijoiden palveluiden saatavuutta tarkoituksenmukaisella tavalla.

Lain tarkoituksesta ja tavoitteista huolimatta ongelmia esiintyy edelleen ja opiskeluhoolltopalvelujen tilanne on edellä mainittujen selvitysten pohjalta arvioituna samankaltainen kuin ennen oppilas- ja opiskelijahuoltolain voimaantuloa. Opiskeluhoolltopalvelujen hajaantuminen eri hallintokuntien ja palveluntarjoajien alaisuuteen on vaikeuttanut palvelujen ohjausta, pirstaloitunut palvelujärjestelmää ja aiheuttanut merkittävää vaihtelua palveluihin. Pahimmillaan opiskelijoita on lähetetty työntekijältä toiselle, eikä tieto ole aina siirtynyt työntekijöiden välillä. Nykyisten opiskeluhoolltopalvelujen epäkohtina nuoret ovat nähneet esimerkiksi tiedon puutteen eri palvelujen sisällöistä, työntekijältä toiselle siirtämisen ja palvelujen saavutettavuuden. (HE 241/2020 vp, s. 154). Koska opiskeluhoollon palvelut eivät ole tasapuolisesti saatavilla kaikille lapsille ja nuorille, eivät ne todennäköisesti myöskään vähennä tarkoitettulla tavalla sosioekonomisten erojen vaikutusta lasten ja nuorten hyvinvointiin ja mahdollisuuksiin selviytyä koulunkäynnistä ja opiskelusta. Tuen saamisessa on edelleen epätasa-arvoisuutta, joka saattaa johtaa koulutukselliseen epätasa-arvoisuuteen, mikä puolestaan voi lisätä eriarvoisuutta yhteiskunnassa.

OSKU allekirjoittaa opiskeluhoollon haasteet ja ongelmat, ja katsoo niiden vaativan välitöntä parannusta. Kuntien opiskeluhoollon henkilöstötilanne ei ole Suomessa kaikkialla ajan tasalla. Erityisen huolestuttavaa on, että alueellinen tasa-arvo ei palveluiden saatavuudessa toteudu. Amisten hyvinvointiin ja terveydenhuoltoon on kohdistettava selkeästi nykyistä enemmän resursseja – panostaen erityisesti ennaltaehkäiseviin, matalan kynnyksen palveluihin. Opiskeluterveydenhuollon siirtyessä maakuntiin on erityisen tärkeää huolehtia, että palvelut ovat aidosti opiskelijoiden saavutettavissa. Opiskelijoiden terveydenhuolto ei saa olla vain oireiden hoitamista vaan ongelmien syihin puuttumista. Oppilaitosten pitää tehdä yhä enenevässä määrin moniammatillista yhteistyötä esimerkiksi etsivän nuorisotyön kanssa. Avun hakemisen kynnystä täytyy madaltaa kaikin keinoin. Erityisesti mielenterveyspalveluiden pariin hakeutumisesta tulee tehdä helppoa ja tätä varten

opiskelijoiden psykologipalvelut tulee olla nykyistä huomattavasti paremmin saatavilla. OSKU esittääkin, että toiselle asteelle luotaisiin malli, jossa jokaiselle opiskelijalle taattaisiin kaksi psykologi/kuraattori/terveydenhoitajakäyntiä vuodessa, jotka keskittyisivät juuri jaksamiseen, hyvinvointiin ja mielenterveyden teemoihin. Opiskelija voisi halutessaan jättää nämä käyttämättä. OSKU näkee, että tämä helpottaisi opiskelijoiden hakeutumista avun piiriin myös niissä tilanteissa, missä opiskelija ei itse välttämättä koe tarvitsevansa apua, vaikka todellisuudessa avuntarve olisi olemassa.

Eduskunnan hyväksymässä esityksessä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamiseksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:ää täydennettiin velvoitteella järjestää opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut jatkossakin ensisijaisesti oppilaitoksissa. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus tarjota tarkoitukseen sopivat tilat. Jos tämä ei ole mahdollista, palvelut tulee järjestää oppilaitosten välittömässä läheisyydessä. Välittömällä läheisyydellä tarkoitetaan kohtuullista kävelymatkaa oppilaitoksesta, esimerkiksi samalla kiinteistöllä sijaitsevaa rakennusta. Psykologi- ja kuraattoripalvelujen sijoittuminen oppilaitoksiin on ollut vakiintunut käytäntö. Säättämällä siitä laintasoisesti, pyrittiin turvaamaan opiskeluhoolltopalvelujen saavutettavuus, opiskeluhoollon yhteistyö oppilaitosyhteisön muiden toimijoiden kanssa sekä opiskeluhoolltopalvelujen henkilöstön koulu- ja oppilaitosyhteisön tuntemus.

OSKU pitää hyvin tärkeänä, että esitykseen täydennettiin velvollisuus järjestää opiskeluhoollon palvelut oppilaitoksen tiloissa tai niiden välittömässä läheisyydessä. Tämä turvaa opiskelijoiden oikeuden saada palveluita mahdollisimman lähellä oppilaitosta, eikä niiden perässä tarvitse kulkea toiselle puolen maakuntaa.

Esityksessä ehdotetaan, että tulevat hyvinvointialueet muodostaisivat alueensa kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa alueellisen opiskeluhoollon yhteistyöryhmän. Opiskeluhoolltosuunnitelmat laadittaisiin koulutuksen järjestäjäkohtaisesti sekä alueellisesti. Opiskeluhoollon aseman vahvistamiseksi esitetään lisäksi opiskeluhoolltosuunnitelmien sitomista kunnan ja hyvinvointialueen strategia- sekä taloussuunnitteluprosesseihin.

OSKU katsoo, että opiskeluhoollon yhteistyöryhmään on ehdottomasti otettava myös opiskelijaedustajat ja koko opiskelijakunta mukaan. Nuoria ja opiskelijoita on kuultava kaikissa heitä koskevissa asioissa. Nuoria on kuultava aidosti kaikilla päätöksenteon tasoilla niin oppilaitoksista kuntiin, kunnista maakuntiin kuin maakunnista valtakunnan päätöksentekoon. Nuorille on tarjottava aitoja vaikuttamisen keinoja, joissa myös vaikuttamismahdollisuudet ovat todellisia.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain kirjaamista, rekisterinpitoa sekä tietojen salassapitoa esitetään muutettaviksi niin, että sääntely huomioisi paremmin EU:n yleisestä tietosuojasetuksesta johtuvat vaatimukset. Samalla esitetään tarkennettavaksi eri ammattiryhmien kirjaamiskäytäntöjä koskevia säännöksiä. Säännöksiä täsmennettäisiin siltä osin, kun ne koskevat yksilökohtaisen opiskeluhoollon kirjaamiskäytäntöjä sekä tietojen luovuttamista. Ehdotetulla sääntelyllä selkiytettäisiin monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoollon rekisterinpitäjän roolia sekä

Lausunto 28.2.2022

täsmennettäisiin salassapitosääntelyä. Ehdotetulla sääntelyllä parannettaisiin siten lasten ja nuorten yksityiselämän sekä henkilötietojen suojaa. Tässä ei esitetä muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden kirjaamista koskevia sosiaali- ja terveydenhuollon säännöksiä muutoin kuin esittämällä opiskeluhoollon kuraattorien ja psykologien laatimien potilas- ja asiakasasiakirjojen valtakunnalliseen arkistointipalveluun tallentamisen aloittamiselle kohtuulliseksi katsottua siirtymäaika.

OSKU katsoo, että yhdenvertaisuuslain näkökulmasta on erityisen tärkeää henkilötietoja käsiteltäessä huomioida, millaisia tietoja kerätään ja millä perusteella. On tärkeää parantaa tiedon kulkua viranomaisilta toisille ja parantaa opiskelijoiden tietosuojaa. OSKU muistuttaa kuitenkin, että opiskelijoista on tarpeen kerätä vain välttämättömät henkilötietoja koskevat asiat. On hyvin tärkeää pitää tietoturva huolta ja varmistaa, ettei kenenkään opiskelijan tietoja saa luovuttaa ulkopuolisille, ja ettei kerättävät tiedot vaikuta negatiivisesti opiskelijaan suhtautumiseen tai esimerkiksi hänen saamiin tukipalveluihin tai kohteluun opinnoissa. Kaikkiin tietosuojarikkeisiin on suhtauduttava asian vaatimalla vakavuudella ja toimittava lain vaatimin seuraamuskäytännöin.

Helsingissä 28.2.2021

Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry

Venla Tilli
puheenjohtaja

Eemeli Rajala
pääsihteeri

Lisätietoja:

- edunvalvonnan koordinaattori Emma Holsti, emma.holsti@osku.info, 0404108814